

Гюнель Каміль гизи ЮНУСОВА,
orcid.org/0000 0002 2375 2829
доктор філософії з філології,
докторант з ступеня доктора наук
Інституту сходознавства імені Зії Буньядова
Національної Академії Наук Азербайджану
(Баку, Азербайджан) *yunusova_edu@mail.ru*

ПИТАННЯ ЛІТЕРАТУРИ ОСМАНСЬКОЇ ТУРЕЧЧИНИ У ЖУРНАЛІ «ДЕБІСТАН» (1906–1908 РР.)

Мета статті: визначити питання публікації та популяризації зразкової османської літератури в азербайджанському дитячому друку на початку ХХ століття, показати ступінь актуальності вибраних творів та їх роль у розвитку дітей. Зазначається, що журнал «Дебістан» (1906–1908) був першим дитячим виданням в історії азербайджанського друку. Журнал, який друкував барвисті матеріали, також розмістив на своїх сторінках зразки тюркської літератури. Метою цього було задовольнити потребу юних азербайджанських читачів у духовній їжі та матеріалах для читання, а також познайомити їх із тюркською літературою

Методи дослідження: При аналізі практичних прикладів використовувалися історико-порівняльний, а також типологічні методи, методи аналізу-синтезу. Дедуктивні та індуктивні методи застосовувалися також при аналізі художнього матеріалу та поясненні низки наукових та теоретичних ідей. У статті до аналізу включено приклади тюркомовної літератури, опубліковані в «Дебістані».

Новизна у статті. У статті розглянуто тему, зміст, ідейно-художні особливості праць, опубліковані в цих дитячих виданнях. У цьому пояснюється користь цих творів для дітей. Показано, що видання таких художніх зразків мало особливе значення у сенсі знайомства азербайджанських читачів із зразками літератури Туреччини Османа, зближення цих двох народів та знайомства їх один з одним. Ці твори також зіграли певну роль вихованні підростаючого покоління.

У висновку зазначається, що наприкінці 19-початку 20 століття в літературному середовищі Азербайджану існувало тепле, активне, ділове ставлення до османської літератури Туреччини, і це ставлення все більш розширювалася і розвивалася на взаємовигідній основі. У літературно-культурному середовищі Азербайджану в прозі та естетичній думці виявилось активне та чуйне ставлення до османської літератури, її літературно-мистецьких подій, процесів, творчості та творчих прикладів окремих діячів. На той час національний дитячий друк, особливо журнали «Дебістан» та «Мектеб», виявляли чуйне та тепле ставлення до османської літератури. На сторінках обох журналів приділялося достатнє місце творам турецьких письменників та поетів, та інформації про них, і загалом особлива увага приділяється популяризації тюркської літератури.

Ключові слова: журнал «Дебістан», азербайджанська література, літературно-культурне середовище, література османської Туреччини, поезія, проза.

Gunel Kamil Giza YUNUSOVA,
orcid.org/0000 0002 2375 2829
Doctor of Philosophy in Philology,
Student for the Degree of Doctor of Sciences
Institute of Oriental Studies named after Ziya Bunyadova
of the National Academy of Sciences of Azerbaijan
(Baku, Azerbaijan) *yunusova_edu@mail.ru*

ISSUES OF THE LITERATURE OF OTTOMAN TURKEY IN THE “DEBISTAN” JOURNAL (1906–1908)

The purpose of the article: to determine the issue of publication and popularization of exemplary Ottoman literature in the Azerbaijani children's press at the beginning of the 20th century, to show the degree of relevance of the selected works and their role in the development of children. It is noted that the journal “Debistan” (1906–1908) was the first children's publication in the history of Azerbaijani printing. The magazine, which printed colorful materials, also placed samples of Turkic literature on its pages. The purpose of this was to satisfy the need of young Azerbaijani readers for spiritual food and reading materials, as well as to introduce them to Turkic literature

Research methods: In the analysis of practical examples, historical-comparative, as well as typological methods, analysis-synthesis methods were used. Deductive and inductive methods were also used in the analysis of artistic material

and the explanation of a number of scientific and theoretical ideas. The article includes examples of Turkic literature published in "Debistan" for analysis.

Novelty in the article. The article examines the topic, content, ideological and artistic features of the works published in these children's publications. This explains the benefits of these works for children. It is shown that the publication of such artistic samples had a special significance in the sense of acquaintance of Azerbaijani readers with samples of literature of Ottoman Turkey, bringing these two peoples together and getting to know each other. These works also played a role in the education of the younger generation.

The conclusion notes that at the end of the 19th and the beginning of the 20th century, there was a warm, active, businesslike attitude towards the Ottoman literature of Turkey in the literary environment of Azerbaijan, and this attitude was increasingly expanding and developing on a mutually beneficial basis. In the literary and cultural environment of Azerbaijan, an active and sensitive attitude to Ottoman literature, its literary and artistic events, processes, creativity and creative examples of individual figures was revealed in prose and aesthetic thought. At that time, the national children's press, especially the magazines "Debistan" and "Mekteb", showed a sensitive and warm attitude towards Ottoman literature. On the pages of both magazines, sufficient space was given to the works of Turkish writers and poets, and information about them, and in general special attention is paid to the popularization of Turkic literature.

Key words: "Debistan" journal, Azerbaijani literature, literary and cultural environment, literature of Ottoman Turkey, poetry, prose.

Вступ. Як відомо, починаючи з першого азербайджанського друкованого органу «Екінчі», проблеми літератури османської Туреччини завжди були в центрі уваги національної преси, і була опублікована та представлена читачам велика кількість дорогоцінних інформацій та зразків літератури османської Туреччини. На початку 20 століття османським письменникам та поетам у шкільних підручниках відводилося більше місця. Цей процес здійснювався навіть у двох із трьох дитячих видань початку минулого століття, журналах «Дебістан» та «Мектеб». Зрозуміло, що ці журнали відводили достатнє місце на своїх сторінках зразкам османської Туреччини літератури і просували їх. Оскільки редактори цих органів були одночасно професійними педагогами, вони представляли твори, важливіші для дітей, які позитивно позначаються на їхньому вихованні, моральному стані, смаку, придатні для їхнього вікового рівня. Вони звертали увагу на простоту мови, обсяг та інші моменти вибраних ними творів. Праці, відібрані та представлені дітям, здебільшого були присвячені актуальним питанням. Перевага надавалася творам на тему заклику до національної єдності та світу, не піддаватися провокаціям, захисту чистоти релігії та переконань, любові до батьківщини, нації та свободи. Головною метою тут було прищепити дітям почуття патріотизму, патріотизму та свободи.

Мета: визначити питання публікації та популяризації зразкової османської літератури в азербайджанському дитячому друку на початку ХХ століття, показати ступінь актуальності вибраних творів та їх роль у розвитку дітей.

Новизна у статті. У статті розглянуто тему, зміст, ідейно-художні особливості праць, опубліковані в цих дитячих виданнях. У цьому пояснюється користь цих творів для дітей. Показано, що

видання таких художніх зразків мало особливе значення у сенсі знайомства азербайджанських читачів із зразками літератури османської Туреччини, зближення цих двох народів та знайомства їх один з одним. Ці твори також зіграли певну роль вихованні підростаючого покоління.

Виклад основного матеріалу: На початку 20 століття в Азербайджані ми бачимо просування зразків та представників літератури османської Туреччини не лише у «дорослій» пресі, книгах та різних джерелах, а й у «дитячих» пресах, книгах, підручниках та джерелах. Серед джерел читання та духовної їжі, призначених для «малюків», більше уваги привертає дитяча преса. На той час ми мали три видання, які друкувалися безпосередньо для дітей. Це журнали «Дебістан», «Рахбар» та «Мектеб». Видавцем та редактором «Дебістану» були Мухаммадхасан Ефендізаде (1886–1918) та Аліскандар Джафарзаде (1875–1941). Журнал видавався з 16 квітня 1906 р. до січня 1908 р. і було надруковано близько 27 номерів. Це була наша перша національна дитяча преса. Життя журналу «Рахбар», редактором якого був видатний просвітитель Махмудбей Махмудбеков (1863–1923), було дуже коротким, після виходу всього 5 номерів він був закритий через фінансові труднощі. Колектив функціонував з 24 вересня 1906 року до 17 січня 1907 року. На той час журнал «Мектеб» був найдовгоживучим дитячим виданням в Азербайджані. Збірник розпочав свою діяльність 29 листопада 1911 р., продовжував свою її з різними перервами протягом 9 років, тобто до більшовицької окупації 28 квітня 1920 р. було видано близько 98 номерів. Видавцем та редактором цього видання були відомі просвітителі Гафур Рашад Мірзазаде (1884–1843) та його професійний друг Абдурахман Ефендізаде (1884–1918).

Ми не зустрічаємо прикладів літератури османської Туреччини в журналі «Рахбар», який має всього 5 номерів. Однак два інші дитячі журнали приділили особливу увагу османській Туреччині літературі. А на сторінках двох інших збірок азербайджанським дітям було представлено велику кількість прикладів художньої думки різних народів, у тому числі тюрків-османів, надано інформацію про життя та творчість низки турецьких художників. Словом, збірки «Дебістан» та «Мектеб» виконали значну роботу для знайомства юних читачів із літературою османської Туреччини та її діячами у тюркомовному просторі.

Таку ініціативу журнал «Дебістан» розпочав із 3-го номера. Так, у 3-му номері за 1906 рік було опубліковано оповідання Мовлани Джалалуддіна Румі «Мисливець і птах». Ця повчальна розповідь у прозі була перекладена азербайджанською мовою Мухаммадхасаном Ефендізаде.

До речі, слід звернути увагу на важливе питання. Редактори дитячих засобів масової інформації були професійними педагогами. Вони добре знали, що і як надавати духовну їжу та літературу для читання молодим читачам. Вони вибирали і представляли не всі з лексики інших народів чи османських тюрків, а те, що дітям було потрібніше, що відповідало їхньому вихованню, смаку та пізнавальному рівню. Простота мови і стилю матеріалів, що вибираються, актуальність ідей, обсяг і т.д., вони також звернули увагу на їх переваги.

У «Дебістані» опубліковано також вірш Джалаладдіна Румі «Ібрет ве мюгабіле, або боротьба народів», взятий з «Маснаві» (Rumi, 1906). Перекладачем цього оповідання був Мірза Абдулла Талібзаде (Абдулла Шаїк). Завдяки великому обсягу розповідь, представлена читачам в одному номері журналу, того ж року була видана у вигляді буклету в Баку (Rumi, 1906). Додамо, що той самий переклад А.Шаїга було переведено з арабського алфавіту на азербайджанський алфавіт з латиницею та знову надруковано окремим буклетом Аріфом Рамазановим у 2008 році.

А. Шаїг переклав обрану ним розповідь з «Маснаві» Дж. Румі національною мовою. Вибір такої розповіді для перекладу не випадковий. Розповідь була присвячена проблемі, актуальній для всіх часів, у тому числі і для початку 20 століття. Справді: «Головною метою поета-патріота від видання цього твору був заклик до нації в єдності та світі, не піддаватися провокаціям, зберегти чистоту та первозданну красу релігії та віри» (Rumi, 2008: 3).

В оповіданні йдеться про те, як єврейський везир хитро розпалив релігійний та міжконфе-

сійний конфлікт серед християн, і таким чином послабивши їх, знищив. Автор шкодує, що деякі неосвічені та егоїстичні люди в ісламі підтримали великі провокації та заколоти. Розбіжності розділили ісламський світ:

Щоб зруйнувати серця та знищити релігію,
Вони завели сектантські розмови
Вигадали за день різні секти,
Вони завдали шкоди єдності релігії.
Сварили вони один одного,
Коротше, створили багато поганого.
На ісламський народ впала тисяча бід,
У міру зростала насильства та розбіжності.
Коли мусульмани знищували один одного,
У тихій долині, панове лисиці стали ханами
(Rumi, 2008: 3).

У XIX і XX століттях одним із найгостріших ідеологічних питань суспільно-політичного, літературно-культурного життя на Сході було питання «єдності-ісламу». Необхідно було позбутися імперіалістичної провокації Заходу, мета яких зупинити розбрат серед мусульман, і досягти єдності ісламського світу. Заклик до цього союзу серйозно займав прогресивну, національну та релігійну інтелігенцію того часу. На це і був спрямований основний зміст оповідання Дж. Румі. Тому А. Шаїг вибрав для перекладу цей твір із «Маснаві».

У «Дебістані» було відкрито окрему рубрику «Література». Тут публікувалися зразки віршів та прози різних стилів та напрямків. У цій рубриці також було опубліковано дитячий вірш із «Асарі-нафіса (вишукана робота)» Абдулхака Хаміда. У цьому невеликому вірші із дванадцяти рядків художник відобразив яскраву картину життя країни. У поемі, що починається з вірша «Бір гоюн яврусила дагда мелар (блєс баран з ягнятком на горі)», ягня, що відокремилосся від стада, блєс разом з матір'ю, стадо повільно спускається за ним, в горах луною віддається гавкіт собак, йдуть жінки до рід, чоловіки з сокирами та мисливською зброєю йдуть в ліс, дівчата зображені доїння корів і овець. Різноманітний краєвид сільського життя виражений на невеликому зразку у гранично повній та реалістичній формі, простою мовою. Динаміка пейзажу, гнучкість рухів, реальність образу, варіативність представлені юним читачам в поетичній формі, що запам'ятовується.

У журналі читачам були представлені мислителі інших тюркських народів. Есе «Життєпис Ібн Сина» (Ібн Сина, 1906), «Алішир Наваї» (Наваї, 1906) та ін доводять правильність нашого підходу. Автором обох есеїв був Алага Гасанзаде. У нарисах наводилися деякі приклади творчості цих мислителів.

Одним із турецьких майстрів, які отримали найбільшу увагу в колекції, був учитель Наджі. Три номери журналу (Наджі, 1906; Наджі, 1907) містили відомості про його життя та творчість, а також приклади його літературної спадщини. У есе під назвою «Учитель Наджі» торкається як педагогічна діяльність покійного поета, і окремі боки його творчості. Надано коротку інформацію про збірку віршів художниці «Феєрверк». Автор нарисю (автор нарисю не зазначений) пише про педагогічну придатність та популярність творів Наджі: «Більшість азарі-баргузаде обрано як зразки навчально-літературного, а деякі з них були верді-забан тією мірою, якою їх можна було запам'ятати на місцевих мовами» (Наджі, 1906, № 17: 6). Читачі можуть ознайомитись з декількома поетичними прикладами з творчості Наджі у збірці. Серед цих прикладів – вірш «Ніязе-есіране», перекладений учителем Наджі з французького письменника Віктора Гюго на османської мову. Щоб отримати уявлення про мову перекладу, варто переглянути уривок з неї:

Хіба мій крик душі не плач мудрості,
Перетворив на спів бажання мого падишаха.
Моя ородження як свідок всього,
Нехай кара буде моєю рукою за мою провину.
Помщу це своїм гнівом (Наджі, 1906, № 17: 6).

Саме його революційний пафос та ідея залучили перекладача у вірші та підштовхнули його до перекладу турецькою мовою.

Ще одним художнім зразком творчості вчителя Наджі у творі є вірш «Кітабе-сангі-мазар (Книга надгробка)». Це передбачення, як впливає з назви, є взірцем могильної поезії. Вірш був написаний Фуадом Бекком з нагоди смерті його улюбленого сина Мухаммада Наміка Камала. Залежно від предмета він цілком у дусі смутку та смутку. Опубліковане в «Дебістані» масштабне есе про Наджі, в якому поет викладає свої художньо-філософські роздуми про свою долю та творчість завершив із вигуком «Хейхат (Ура)».

У тому ж номері «Дебістан» (Камал, 1907) були опубліковані поряд з фото Наміка Камала та два його вірші. Вірші дано з позначкою «Приклад із майстерності Наміка Камала». Перший із цих поетичних прикладів – вірш художника «Батьківщина» («Вавейла»), а другий – знаменита «Ода про свободу». «Ода про свободу», що складається з тридцяти віршів, була доведена до читачів цілком, хоча обсяг її був великим. Ця ода, написана на соціальні та політичні теми, привертає увагу у тюркській поезії своїм високим ідеалом батьківщини, нації та свободи. Ніхад Самі Банарлі

пише про Н. Камалу та його вірші: «Настільки, що в період Танзімата його вірші про любов до свободи, батьківщини та нації були найживішими та найоригінальнішими віршами цього періоду. Серед них поема «Басалат-і Османія та Хаміят-і Інсанійя», яку найчастіше називають «Ода про свободу», є найгучнішим і сміливішим, індивідуальним та суспільним гімном усієї танзіматської (Танзімат – реформа в османській Туреччині) поезії» (Banarlı, 1998: 900).

Хоча натхненна ода була написана у традиційному жанрі за формою, вона була цілком сучасною за своїм сюжетом, ідеєю та дією. Любов до Батьківщини, народу, честь, задоволення і висока служіння йому становлять головну тему вірша (Камал, 1907, № 5: 73–74).

Любов поета до своєї країни та народу поєднується з його надією та прагненням до свободи, незалежності та щасливої незалежності. Ідеал свободи впроваджується як найвище і важливе благо та якість:

Можна навіть зруйнувати заборони, щоб звільнитися від придушення,

Намагайтеся підняти своє розуміння про людство.

Яка ти принадність, о, словесна воля,

Ми полюбили тебе, щоб звільнитися від ув'язнення (Камал, 1907, № 5: 74).

Видавці журналу, звичайно ж, мали на меті прищепити дітям почуття патріотизму, народолюбство та свободи.

«Алхане-шита» («Зимова пісня») (Shahabaddin, 1907) турецького поета пана Шахабаддіна, «Двоє невинних» (Muhammad, 1907) Мухаммеда Джалал-бея були представлені дітям нації на сторінках «Дабістану». Крім того, в журналі знаходимо вірші «Весна» і «Пташка» (Xəzineyi-fünun, 1907), взяті з «Хазінеї-фунун». На жаль, автори цих прикладів віршів османських поетів не вказані. Ці поетичні зразки, які є чудовими зразками дитячої літератури, стислі за обсягом, чіткі за змістом, зрозумілі та вільні в мові. Відповідає смаку та пізнавальному рівню юних читачів. Ідейно-просвітницький дух віршів актуальний, поетика актуальна для дитячого світу. Наприклад, у поемі Мухаммеда Джалал-бея «Двоє невинних», де описуються характери двох немовлят, мова досить проста, а тон – веселий. Вірші короткі, відповідно до стилю розуміння малечі:

Подивіться на ці милі посмішки

Подивіться цих двох малюків.

Кожен з них радісний явища життя,

Прям заставить будь-кого до ласки.

Як приемний сон,
Відкривається їхня ангельська обличчя.
Виросли в обіймах радості,
Примушує посміхатися вас ранкова зоря
(Muhammad, 1907, № 3: 60).

«Дебістан» також познайомив своїх читачів з Ахметом Камалем, який вважався одним із найвпливовіших редакторів та поетів з османських тюрків. Багато відомостей про нього дано у статті «Ахмед Камал Бей» (Камал, 1907) видавництвом. Тут зазначається, що Камаль приїхав до Баку на запрошення журналу «Фьюузат» і співпрацював з ним. Згадуються деякі його праці, опубліковані у збірнику. Висвітлюється його минула діяльність. Обговорюються його становище та заслуги у тюркській літературі. Оцінюючи А. Камала як одного з корифеїв новоорієнтованого літературного руху в османському літературно-культурному середовищі, «Дебістан» представляє його публіці таким чином: «Ахмед Камал бек був родом із Стамбула і після закінчення університету, він був призначений учителем літератури у початковій школі та, з одного боку, з іншого боку він зробив багато послуг тюркській пресі – в газетах «Сабах» і «Сарваті-Фунун» і сприяв «осучасненню літератури», тобто. розвинути її до останніх досягнень і нововведень літератури, поряд з панамі Тофігом Фікре-

том, паном Шахабаддіном, Ісмаїлом Сафа, А. Надіром, Гусейном Суадом і Сулейман Насіб (Камал, 1907, № 8: 15). У статті також повідомляється, що А. Камаль мав лібертаріанський дух і прогресивний світогляд, і не примирився з османською політичною тиранією і бюрократією, тому він залишив Стамбул і вирушив до Єгипту, де деякий час видавав газету «Догру соз (Правдиве слово)».

Висновок. Підбиваючи підсумки, можна сказати, що наприкінці 19, початку 20 століття в літературному середовищі Азербайджану існувало тепле, активне, ділове ставлення до османської літератури Туреччини, і це ставлення все більш розширилося і розвивалося на взаємовигідній основі. У літературно-культурному середовищі Азербайджану в прозі та естетичній думці виявилося активне та чуйне ставлення до літератури османської Туреччини, її літературно-мистецьких подій, процесів та творчих прикладів окремих діячів. На той час азербайджанський дитячий друк, особливо журнали «Дебістан» та «Мектеб», виявляли чуйне та тепле ставлення до літератури османської Туреччини. На сторінках обох журналів приділялося достатнє місце творам турецьких письменників та поетів та інформації про них, і загалом особлива увага приділяється популяризації тюркської літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Banarlı Nihad Sami. Resimli türk edebiyatı tarihi: [2 ciltte]. İstanbul : Milli Egitim Basımevi. c. 2. 1998. 1366 s.
2. Şəhabəddinin. Əlhane-şita, Dəbistan, Bakı, 1907, № 3.
3. Kamal, Əhməd bəy. Dəbistan, Bakı, 1907, № 8.
4. Nəvai, Əlişir. Dəbistan, Bakı, 1906, № 3.
5. Xəzineyi-fünun. Bahar (mənzumə). Dəbistan, Bakı, 1907, № 5.
6. Xəzineyi-fünun. Bir quş (mənzumə). Dəbistan, Bakı, 1907, № 6.
7. Sina, İbn. Tərcümeyi-halı. Dəbistan, Bakı, 1906, № 9.
8. Məhəmməd, Cəlal bəy. İki məsum, Dəbistan, Bakı, 1907, № 3.
9. Naci müəllim. Dəbistan, Bakı, 1906, № 16; № 17; 1907, № 18.
10. Rumi, Cəlaləddin. İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı (Məsnəvidən mütərcimi: Mirzə Abdulla Talıbzadə Şaiq). Dəbistan, Bakı, 1906, № 8, 9, 10, 13.
11. Rumi, Cəlaləddin. Məsnəvi- İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı (Məsnəvidən mütərcimi: Mirzə Abdulla Talıbzadə Şaiq). Orucovlar mətbəəsi, Bakı : 1906. 24 s.
12. Rumi, Cəlaləddin. Məsnəvi-İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı (Məsnəvidən mütərcimi: Mirzə Abdulla Talıbzadə Şaiq. Ərəb əlifbasından latın əlifbasına çevirən: Ramazanov A.). Bakı : İndiqo, 2008. 28 s.
13. Ustadi-əzəm Namiq Kamalın asari-nəfisəsindən nümunə. Dəbistan, Bakı, 1907, № 5.

REFERENCES

1. Banarlı Nihad Sami. (1998) Resimli türk edebiyatı tarihi: [2 ciltte] [An Illustrated History of Turkish Literature: 2 volumes]. İstanbul : Milli Egitim Basımevi. c. 2. 1998. 1366 s. [in Turkish]
2. Şəhabəddin. (1907) Əlhane-şita [Alkhane-shita]. Dəbistan, Bakı, № 3 [in Azerbaijanian]
3. Kamal, Əhməd bəy (1907) Tərcümey-halı [Biography], Dəbistan, Bakı, № 8 [in Turkish]
4. Nəvai, Əlişir (1907) Tərcümey-halı [Biography], Dəbistan, Bakı, № 3 [in Azerbaijanian]
5. Xəzineyi-fünun (1907) Bahar (mənzumə) [Bahar (Spring)] (poem). Dəbistan, Bakı, № 5 [in Turkish]
6. Xəzineyi-fünun (1907) Bir quş [Bir quş (Bird)] (poem). Dəbistan, Bakı, № 6 [in Turkish]
7. Sina, İbn (1906) Tərcümey-halı [Biography], Dəbistan, Bakı, № 9 [in Azerbaijanian]
8. Məhəmməd, Cəlal bəy (1907) İki məsum [Two innocents], Dəbistan, Bakı, № 3 [in Turkish]
9. Naci müəllim (1906) Naji teacher. Dəbistan, Bakı, № 16; № 17; № 18 [in Turkish]

10. Rumi, Cəlaləddin (1906) İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı (Məsnəvidən mütərcimi: Mirzə Abdulla Talibzadə Şaiq) [An example and an answer, or the Conflict of Nations (from Masnavi in translation: Mirza Abdullah Talibzade Shaik)]. Dəbistan, Bakı, № 8, 9, 10, 13 [in Turkish]
11. Rumi, Cəlaləddin (1906) İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı (Məsnəvidən mütərcimi: Mirzə Abdulla Talibzadə Şaiq) [Masnavi-Ibrat va Mukabila, or the Conflict of Nations (translated from Masnavi by Mirza Abdullah Talibzade Shaik)], Məsnəvi- İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı (Məsnəvidən mütərcimi: Mirzə Abdulla Talibzadə Şaiq), Orucovlar mətbəəsi, Bakı : 24 s. [in Turkish]
12. Rumi, Cəlaləddin (2008) İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı (Məsnəvidən mütərcimi: Mirzə Abdulla Talibzadə Şaiq) [Masnavi-Ibrat va Mukabila, or the conflict of peoples (Translation from Masnavi: Mirza Abdullah Talibzade Shaik. -Translation from Arabic into Latin: Ramazanov A.)], Məsnəvi-İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı (Məsnəvidən mütərcimi: Mirzə Abdulla Talibzadə Şaiq. Ərəb əlifbasından latın əlifbasına çevirən: Ramazanov A.), İndiqo, Bakı : 28 s. [in Turkish]
13. Ustadi-əzəm Namiq Kamalın asari-nəfisəsindən nümunə (1907) [Examples from the masterful works of the poet Namik Kamal], Dəbistan, Bakı № 5 [in Turkish]